

ISAKS OFRING

af C. P. Caspari

Kristiania 1904

I.

Abrahams Liv havde ligefra det øjeblik af, da han blev kaldet, været et Liv fuldt af Prøvelser, af Troesprøvelser.

En Prøvelse var det, at han ved sin Kaldelse skulde tro de Forjettelser, som han ved den Leilighed fik af Herren, og det uagtet hans Hustru var ufrugtbar, og dermed den naturlige Betingelse for deres opfyldelse manglede. Ligesaa skulde han paa Grund af et blot og bart guddommeligt Foriøttelsesord, hvis Opfyldelse altsaa for menneskelige øjne maatte synes umulig, forlade sit Fædreneland, sin Slægt og sin Faders Hus og gaa til et fremmed Land, et Land, hvis Navn han ikke engang erfarede af Herren, saa han maatte gaa uden at vide hvorhen — den første Prøvelse og, saa at sige, Grundprøvelsen i hans Liv (1Mos. 12, 1—3. 11—30. Hebr. 11,8). En Prøvelse var det, at, efterat han nu var dragen til Cana'an, det ene Aar efter det andet hengik, uden at Gud ophævede Saras Ufrugtbarhed og gav ham en Søn ved hende, — en Prøvelse, saa stor, at han, som Begyndelsen af det femtende Capitel i første Mosebog antyder i de Ord: "Frygt ikke, Abraham; jeg er dit Skjold, din meget store Løn," efter nogen Tids Forløb var i Fare for at segne under dens Vegt. En Prøvelse var det, at Herren under disse Omstændigheder gav Patriarchen den Forjettelse, at ikke, som han i Anføgtelsen mente, hans Træl, Damasceneren Elieser, men en, der skulde udgaa af hans Liv, skulde arve ham, og at hans Afkom skulde vorde saa talløs, som Himmelens Stjerner (1Mos. 15, 4. 5). En Prøvelse var det, at Herren ogsaa efter denne Forjettelse vedblev at lade Sara uden Barn, hvorved Abraham blev saa svag i Troen, at han paa egen Haand søgte at hidføre Opfyldelsen af hin Forjettelse, idet han efter Saras Opfordring tog Hagar til Medhustru (1Mos 16, 1ff). En Prøvelse var det endelig, at han, da nu omsider efter femogtvve Aars Forløb det Tidspunkt var kommet, da Herren vilde lægge Grundvolden til Forjettelsernes Opfyldelse ved at give ham en Søn af Sara, skulde tro, at han og hun nu, da den ene var hundrede og den anden nitti Aar gammel, skulde faa en Søn.

Og med disse Prøvelser var ingenlunde de Prøvelsens Tal udtømt, som Abraham havde været underkastet fra hans Kaldelse af indtil den Tid, da Sara fødte ham Isak. I Grunden havde han i denne Periode at sit Liv hvert eneste Øieblik været prøvet; en eneste uafbrudt Prøvelse havde draget sig gennem den.

Efter Isaks Fødsel var Abrahams Prøvelsestid vistnok ikke ophørt; han skulde jo nu tro, at Isak, denne ene, dette i Begyndelsen saa spæde og uanseelige Barn, skulde vorde til et stort Folk, et Folk saa talrigt som Himmelens Stjerner og Sandet ved Havets Bred, at dette Folk skulde faa Cana'an i Eje, dette Land hvoraf hverken Fader eller Søn endnu besad saa meget som en Fodbred, hvor de endnu vandrede omkring som Udlændinger, og at i dette Folk alle Jordens Slægter skulde velsignes. Men Prøvelsen var dog nu bleven

ulige lettere: Patriarchen havde jo nu i Isak faaet et stort og vidunderligt Pant paa Forjettelsernes Opfyldelse. Prøvelsen havde nu mistet sin skarpeste Braad, thi Abraham havde dog nu en Søn af sin Hustru Sara, og ved at skiænke ham denne havde Herren vist ham paa det herligste, at Han baade kunde og vilde opfylde alle de Forjettelser, Han havde givet ham.

Man skulde tro at Herren nu vilde have ladet det blive ved denne lettere Prøvelse og undet den gamle, prøvede Troeskjæmper Ro, at Abrahams Prøvelsestid saaledes væsentlig vilde have været tilende med Isaks Fødsel. Lønningen for al den store, mageløse Tro, som han havde udvist i de femogtyve Aar, der laa imellem den og hans Kaldelse, hans egentlige Prøvelsestid.

Men det var dog ikke saa. Der var endnu en Prøvelse tilbage, og det var den største og tungeste af alle. For denne skulde og kunne Abraham ikke spares.

Abrahams Troesprøvelser, hans fornemste, hans egentlige Troesprøvelser, angik allesammen Forjættelsessønnen og vare i Overensstemmelse hermed væsentlig kun to: Den ene bestod den, at Patriarchen skulde tro, at han, tiltrods for, at hans Hustru, Sara, var ufrugtbar og vedblev at være det og senere desforuden, ligesom han selv, var for gammel til at faa Børn, dog vilde faa en Søn, i hvem de store Forjættelser, som han havde modtaget ved sin Kaldelse og ved sin Ankomst til Cana'an, skulde gaa i Opfyldelse. Den anden Troesprøvelse bestod deri at han, efterat han endelig havde faaet den gjentagne Gange lovede og længe forventede Søn, skulde give ham, Forjættelsessønnen, i hvem alle Forjættelser skulde opfyldes, tilbage ved at bringe ham Herren til et Offer. Den ene Prøvelse angik den Søn, som han først skulde faa, den anden den, som han allerede havde faaet. Den ene var, at han skulde tro, at han vilde faa ham og i ham alle Forjættelsers Opfyldelse, uagtet de naturlige Betingelser for, at han kunde faa ham, manglede, og det jo længere, jo mere — Prøvelserne tiltog i den første Periode af Abrahams Liv i Kraft, de blev stedse tungere —; den anden var, at han skulde Give ham tilbage og dog holde fast ved Forjættelserne, uagtet det jo med Isaks Død maatte være ude med dem. — Abraham havde nu bestaaet den første Prøvelse, der efter Sagens Natur maatte gjentage sig og saaledes bestaa af en Række af enkelte Prøvelser og drage sig gennem et længere Tidsrum. Nu havde han endnu at bestaa den anden, der efter Sagens Natur kun behøvede og kun kunde være een. Hvis jeg maa udtrykke mig saaledes: Den første, af en hel Række af Scener bestaaende Act af Abrahams Livs Drama, af dets Prøvelsesdrama, var nu over; nu kom — efter en længere Pause — den anden Act, der kun bestod af en eneste Scene.

Abrahams anden Prøvelse var kun een, men den var en overvættets tung, en forfærdelig Prøvelse. Den var tungere end alle de foregaaende tilsammen. Dette ligger ikke alene i Sagen selv og i Prøvelsens Stilling — den er den sidste, og, da Prøvelserne i Abrahams Liv stiger, dermed ogsaa den højeste, Prøvelsernes Toppunkt. Men Moses selv har ogsaa antydnet det, idet han begynder det Afsnit, hvori han beretter om den, 1Mos. 22, 1—19, med de ord: "Og det skede efter disse Ting, at Gud forsøgte Abraham," Ord, som angive Afsnittets væsentlige Indhold, og efter hvilke man kan give det Overskriften: "Abrahams Forsøgelse". Abraham var mange Gange i sit Liv bleven forsøgt af Gud og det stærkt nok; hans Liv havde været fuldt af svære Prøvelser. Men desuagtet indskrænker Moses sig til kun at fortælle om disse Prøvelser, uden at betegne nogen af dem som en Prøvelse eller i Fortællingens Løb at bruge Ordet "prøve" eller "forsøge". Først Prøvelsen i 1Mos 22, 1—19 betegner han som en Prøvelse. Hvorfor? Fordi alle hine Prøvelser eller Forsøgelser i Sammenligning med denne ikke fortjente Navnet Prøvelse eller Forsøgelse.

Først denne tilkom dette Navn, fordi først den fuldkommen svarede dertil. Den var Prøvelsen eller Forsøgelsen i Abrahams Liv.

Men i hvilken Hensigt forsøgte nu Gud Abraham?

Dette antyder Han selv i de Ord: "Nu ved jeg at du frygter Gud og ikke har sparet din Søn, din eneste, for mig" (1Mos. 22, 12). Ord, med hvilke man kan sammenligne Moses Ytring i 5Mos. 8, 2: "Og du (Israel) skal ihukomme al den Vei, hvorpaa Herren, din Gud, har ført dig i disse fyrretyve Aar i ørkenen for at ydmyge dig, for at forsøge dig, for at fornemme, hvad der var i dit Hjerte, om du vilde tage vare paa hans Bud eller ikke." Gud vilde fornemme, hvad der var i Abrahams Hjerte; han vilde vide, om Patriarchen vilde frygte Ham og ikke spare sin eneste Søn for Ham, eller om han vilde gjøre det modsatte.

Men behøvede da Gud først at erfare dette ved at forsøge Abraham? Ved Han ikke, hvad der er i Mennesket, hvad der bor i dets Hjerte? Kjender han ikke dets lønligste Tanker? Siger ikke David om Ham, at Han forstaar vare Tanker langt fra? (Ps. 139, 2). Kjendte Han ikke Abrahams Hjerte tilbunds, og vidste Han ikke derfor paa forhaand, hvad Udfaldet af hans Forsøgelse vilde blive?

Upaatvivleligt kjendte Gud hint og vidste Han dette. Naar Han derfor siger: "Nu ved jeg, at du frygter Gud," saa taler Han i disse Ord om sig paa menneskevis, som om Han var et Menneske, for at udtrykke den Tanke, som Han vilde udtale, ret levende og indtrængende, den Tanke: Nu er det traadt frem for Lyset og blevet anbenbart, som før laa skjult i dit Hjerte, — det er blevet aabenbart for dig selv og for hele Verden, saa baade du selv og alle Slægter kjende det, du selv forat takke og prise mig for, hvad jeg har virket i dig, disse for tillige at efterfølge din Troeslydighed.

Træffende og smukt siger Augustin i sin Tale om Abrahams Forsøgelse: "Gud forsøgte Abraham. Kjender altsaa Gud de menneskelige Ting og Menneskets Hjerte saa lidet, at Han maa finde Mennesket ved at forsøge det? Det være langt fra! Men Han forsøger det, for at Mennesket skal finde sig selv. Thi Mennesket er ikke saa bekjendt for sig selv, som for sin Skaber, og den syge er ikke saa bekjendt for sig selv, som for sin Læge."

Dog var den i vort Afsnit antydede Hensigt ikke den eneste. Herren havde ved Siden af den endnu tvende andre, en almindelig og en særlig. — I almindelighed var Abrahams Forsøgelse ogsaa bestemt til at gjøre hans Troeslydighed og Kjærlighed til Gud aldeles fast og fuldkommen og derved bevirke at han ogsaa kom i aldeles fast og fuldkommen Besiddelse af Forjættelserne. I Medfør deraf ser vi jo og, hvorledes Gud, efterat Patriarken sejerrig har bestaaet Forsøgelsen, stadfæster ham alt, hvad han ved hans Kaldelse havde forjettet ham, paa det høitideligste, i de stærkeste og mest fuldtonende Udtryk og med Tilføjelse af en Ed ved sig selv og paa denne Maade kroner Sejerherren (1Mos. 22, 16—18). Al Forsøgelse forudsætter nemlig, at den, som blir forsøgt, aandelig er endnu mere eller mindre ubefæstet og ufuldkommen eller dog endnu ikke ganske fast og fuldkommen, og har den Bestemmelse at styrke og befæste og at udvikle, fremme og fuldkomme hans indre Menneske for saa at tildele ham en rig Naadeløn hvorved der dog endnu maa bemærkes, at allerede det, som lønnes i og for sig selv er Løn, en stor Løn. Vort aandelige Menneske er, saa længe vi lever paa Jorden, endnu i udvikling og endnu ikke kommet til fuld Fasthed, Gud har endnu ikke vundet fuldkommen Skikkelse i os, og vi er endnu ikke fuldkommen sikret for Fald. Derfor er det muligt og nødvendigt og ret, at vi blir forsøgt af Gud. Ja, at blive forsøgt af ham er vor Ære og er Naade; thi Forsøgelserns Formaal er jo at vi skal bestemme os for Gud og derved vokse og tiltage i

aandelig Kraft og Fasthed og omsider blive aldeles faste og fuldkomne og faa Livsens Krone (Jak. 1, 12). "Djævelen," siger Ambrosius, "frister for at tilintetgjøre, Gud forsøger for at krone".

Især var dog Abrahams Forsøgelse bestemt til at rense hans naturlige Kjærlighed til Isak fra, hvad der endnu hang ved den af Kjødighed. Isak var nemlig vistnok paa den ene Side et Underbarn, et Almagts og Naadens Barn, idet Abrahams og Saras Natur ikke havde formaaet at give ham Livet, thi, som Apostelen siger, Abrahams Legeme var udlevet og Saras Moderliv hendøet dengang, de fik Isak (Rom. 4,19 sml. Ebr. 11, 11. 12 og 1Mos. 17, 17. 18, 11 ff), og desuden var jo Sara ufrugtbar; men paa den anden Side var dog Isak ikke bleven til uden deres Natur, og han var saaledes Kiød af Abrahams Kiød og Ben af hans Ben. Patriarkens Kjærlighed til ham maatte derfor have en blandet Karakter: den maatte paa en Gang være en aandelig og en naturlig, han maatte elske i ham baade den ham af Herren paa en vidunderlig Maade skjænkede Forjettelsessøn, og sit eget Kjød og Blod, og hans Kjærlighed til ham kunde derfor formedelst hans syndige Natur ikke være ganske fri for kiødelig Egenkjælighed, for naturlig Selvviskhed. Herfra skulde den nu renses, og Midlet dertil var Forsøgelsen. Idet Herren i det øjeblik, da Abraham "udrakte sin Haand og tog Kniven for at slagte sin Søn", standsede ham i hans Gjerning, fik Patriarchen sin Søn, som han saagodt som allerede havde ofret, ligesom tilbage fra de døde (Ebr. 11,19); og denne ligesom fra de døde oprejste Isak, denne nye Isak (den gamle havde Abraham givet hen, saa han ikke mere existerede for ham), var nu udelukkende en Herrens Gave, i ham havde Patriarchens Natur ingen Del, og han kunde saaledes alene elske ham som en ham af Gud skjænket Søn. Forsøgelsen var den Ild, ved hvilket det syndige i Abrahams Kjærlighed til hans Søn skulde bortsmeltes.

Naar det heder: "Gud forsøgte Abraham, og Han sagde til ham," saa viser dette os, at Abrahams Forsøgelse hverken kom fra hans eget Indre eller hidrørte fra Djævelen. Ikke saaledes gik det til, at Abraham skulde have seet, hvorledes Cana'anerne omkring ham ofrede sine Guder sine egne Barn, og at derved den Tanke skulde være opstaaet i hans Hjerte, at det var hans Pligt at gjøre det samme for Herren, og at han umulig kunde lade sig overgaa af dem i Villighed til at ofre sin Gud det kjæreste. han ejede; en saadan Tanke havde været en meget syndig, og dens Udførelse en selvvalgt, Herren vederstyggelig Gudstjeneste. Nej, Forsøgelsen kom udenfra til ham. Ej heller gik det saaledes til ved den, at egentlig Djævelen — med Guds Tilladelse — skulde have fristet Abraham, og at kun Patriarchen skulde have holdt Fristerens Ord for et, der kom fra Gud, men Gud forsøgte ham virkelig. Ej heller kom det endelig paa den Maade til Forsøgelsen, at Gud skulde have forsøgt Abraham, ligesom Job (1, 6 ff. 2, 1 ff.), paa Djevelens Foranledning og derfor tillige i den Hensigt, at gjøre denne til Skamme, thi herom tier Fortællingen. Efter denne forsøgte Gud Abraham ganske af sig selv og alene i de tidligere omtalte Hensigter. Forsøgelsen var en Sag mellem Gud og Abraham.

Paa hvilken Maade Gud aabenbarede sig for Abraham, om i en natlig Drøm, eller i et natligt Syn, eller saaledes, at Han blot talte ind i hans Sjæl, uden at fremtræde synlig for ham, siges os ikke. Kun synes Han efter Ordene: "Saa stod Abraham aarle op om Morgen" i v. 3 at have aabenbaret sig for ham om Natten. Han maa og have aabenbaret sig for ham paa en saadan Maade, at den i guddommelige Aabenbaringer erfarne Patriarch ikke kunde være i Tvivl om, at Aabenbaringen var fra Gud; thi en Aabenbaringsmaade, ved hvilken det klart fremtraadte at selve Aabenbaringen var fra Gud, var her formedelst denne Aabenbarings forfærdelige, tunge Indhold aldeles

nødvendig, og vi ser ikke, at Patriarchen har været i Tvivl om, at det var Gud, der havde aabenbaret sig for ham og befalet ham at ofre Ham sin Søn.

Gud begynder med at kalde Abraham ved hans Navn, "Abraham", for først og fremst at vække hans Opmærksomhed, idet Han har noget saare vigtigt og betydningsfuldt at sige ham, og Abraham svarer med villig Opmærksomhed og tillige med Redebonhed til at gjøre Guds Vilje: "Se, her er jeg," d. v. s.: "Tal Herre og sig mig, hvad Du vil af mig, jeg er beredt til at høre, og jeg er ogsaa beredt til paa dit Vink at adlyde dig med legeme og Sjæl som Skabningen sin Skaber, som Tjeneren sin Herre, som Sønnen sin Fader" (Sml. 1Sam. 3, 1—10).

Og nu følger Guds store, forunderlige og forfærdelige Fordring til Patriarken: "Tag, Kjære, din Søn, din eneste, som du elsker, Isak, og gaa til Morias Land og ofre ham der til et Brændoffer paa et af Bjergene, som jeg vil sige dig."

Det, første, som ved disse Ord er at bemærke, er, at Gud, langtfra at tilsløre sin Begjæring for Patriarken i den Hensigt at gjøre ham dens Opfyldelse lettere og bringe ham til at efterkomme den snarere omvendt bestræber sig for med forfærdelig Klarhed at lægge den frem for ham efter hele dens tunge Indhold. Abraham skal vide og føle og det med fuldkommen Klarhed vide og paa det dybeste føle hvad det er for et Offer, for et uhyre Offer, Gud fordrer af ham, og i og med og trods denne Viden og Følelse bringe ham det. Han skal vide, hvad han ofrer, og som en, der ved det, bringe Offeret. Først derved bliver det ret et Offer og faar det sin fulde Værdi; først derved bliver Abraham fuldkommen forsøgt og istand til at vise hele sin Troeslydighed. Paa en lignende Maade havde Herren allerede handlet med Abraham dengang, Han kaldte ham og fordrede det første Offer af ham (i vort Afsnit er det det sidste og største, Han forlanger af Patriarchen): "Gak ud," sagde Han dengang til ham, "fra dit Land og fra din Slægt og fra din Faders Hus til det Land, som jeg vil vise dig." Men dengang havde dog Herren ledsaget sin tunge Fordring med de herligste Forjættelser som lettede Abraham dens Opfyldelse. Nu derimod faar Patriarchen en nøgen Befaling uden nogensomhelst Forjættelse — Forjættelserne faar han først, efterat han har opfyldt Befalingen, som Løn for sin Troeslydighed —, og denne Befaling er uden Sammenligning tungere end hin første. Denne Forskjel har sin Grund deri, at Abraham nu var en gammel, øvet Troeskjæmper, af hvem Gud kunde forlange langt mere end i Begyndelsen, af hvem Han kunde forlange det største, højeste og vanskeligste.

De Ord: "Tag, Kjære, din Søn, din eneste, som du elsker, Isak" ere i sin Forbindelse med de følgende: "og gaa til Morias Land og ofre ham der til et Brændoffer" centnertunge Ord: hvert eneste af de fire Udtryk, hvormed Offeret i dem bliver betegnet: "din Søn", "din eneste", "som du elsker", "Isak" er ligesom et Dolkestik for Faderens og Forjættelsesinnehaverens Hjerte. Og det følgende Udtryk er derhos altid tungere end det forangaende; Udtrykkene vokser idelig i Tyngde. — "Tag din Søn og ofre mig ham." Faderen skal ofre Gud ikke et Dyr, ikke en Træl eller en Søn af en Træl, men sin Søn, sin egen Søn, sit eget Kjød og Blod, en Del af sit eget Hjerte. — "Tag din eneste Søn og ofre mig ham." Faderen skal bringe Gud den eneste Søn, han har, til Offer, saaat han nu ikke mere har nogen Søn og nogen Arving, saa han nu, som før, maa vandre hen barnløs, hvad der engang havde opfyldt ham med saa stor Frygt og saa dyb Sorg (1Mos. 15, 1—3). Havde Abraham havt flere Sønner, saa havde det dog været lettere, omend tungt nok, for ham at ofre en af dem. Men nu er det den eneste, han har, er det alt, hvad han har af Sønner, han skal ofre. — Men var da Isak virkelig Abrahams eneste Søn? havde Patriarken ikke en Søn til, Ismael? Hvorledes kan da Gud kalde Isak Abrahams eneste Søn? Han kunde det af mange Grunde: Isak var Saras, den frie (Gal. 4, 22) og

jevnbyrdige, Abrahams egen Æt tilhørende (Hun var endog hans Halvsøster, en Datter af hans Fader, men ikke af hans Moder, 2Mos. 21. 12) Kvindes, Hustruens og Fruens Søn, medens Ismael var Hagars, Tjenestekvindens, den fremmede ægyptiske Kvindes, Medhustruens Søn. Hin var født ifølge Forjettelsen og efter Aanden (Gal 4, 29) og formedelst et Almagts Under og altsaa Forjettelsens og Aandens Søn og Underbarnet, denne derimod var født ifølge Abrahams og Saras egne Tanker og egen Vilje og efter Kjødet. Hin var Abrahams Arving, denne derimod udelukket fra Arven (1Mos. 21, 10. 25, 6). Hin levede i Abrahams Hus, denne derimod var adskilt og løsreven fra det og flakkede om i den vide Ørken. Isak havde ganske det samme Sind, som Abraham, og delte navnlig sin Faders Tro, hvad han og viste under selve hans Forsøgelse (1Mos. 22, 9), medens derimod Ismael havde et for Abraham fremmed, vildt, ustyrligt og stridslystent Væsen (1Mos. 16, 12) og var en vantro, misundelig og hovmodig Spotter (1Mos. 21, 9. Gal. 4, 29). Endelig — og fremforalt: alene Isak og ikke ogsaa Ismael var de store Forjettelsers Arving og Bærer, idet de skulde opfyldes paa og ved hans Afkom, hvorfor ogsaa Abrahams Sæd ved Isak alene skulde kaldes hans Sæd (1Mos. 21, 12, sml. Rom. 9, 7), d.v.s. være hans rette og egentlige Sæd eller i Grunden være alene hans Sæd. Gud havde villet give Abraham kun een Søn, Isak, og gjennem ham den Sæd, paa og ved hvilken Forjettelserne skulde gaa i Opfyldelse, og det var kun Patriarchens Troessvaghed, som havde gjort at han i Ismael havde faaet en Søn til, hvis Efterkommere Forjettelserne ikke gjaldt. Det var derfor ganske naturligt, at Ismael, som kun var en Abrahams og ikke ogsaa en Guds Søn, d.v.s. en Søn, som Gud havde bestemt, forjettet og ved en Almagts Undergjerning skjenket Abraham, og paa og ved hvis Sæd Han vilde opfylde Forjettelserne, af Ham ikke blev regnet for at være en Abrahams Søn, at Gud ignorerede ham som saadan. — "Tag din Søn, som du elsker, og ofre ham." Heri ligger ikke, at Abraham slet ikke skulde have elsket Ismael, og endnu mindre, at han skulde have hadet ham — at han elskede ham inderlig, det havde han nok tidligere tilstrækkelig vist (Se 1Mos. 21, 11 og sml. 17, 18) — men kun det, at han elskede Isak ulige mere end Ismael, fordi han var bleven ham født i hans Alderdom, fordi han var en Søn af Sara, fordi han var et Naade- og Under-barn, fordi han var alle Forjettelsers Arving, og fordi han var af et blidt, fromt og lydigt Væsen. Denne elskede Søn, ved hvem hele hans Hjerte hang, og som han ikke alene elskede som Kjød af sit Kjød og Ben af sine Ben, men ogsaa som den, til hvem alt hans Haab om de dyrebare Forjettelsers Opfyldelse var knyttet, ham skulde han bringe Gud til Offer og derved vise, at han elskede Ham mere end Isak, at han elskede Ham over alle Ting. — "Tag Isak og ofre mig ham." Denne Fordring er den højeste, thi den indeslutter de tre forudgaaende — det er, som om Gud sagde: "med eet Ord, ofre mig Isak" —, og i den ligger desforuden saa klart og ligefrem, som muligt, at Abraham skal ofre Gud for det første det ham skjenkede Naade- og Under-barn, fremdeles Faderen til den Afkom, der alene skal bære hans Navn, til hans egentlige Afkom, og den, paa og i hvem Forjettelserne om det store Folk, om Besiddelsen af Canaan og om Velsignelsen af alle Jordens Folk skulde gaa i Opfyldelse, endelig ham der havde bragt ham og endnu bestandig bragte ham idel Glæde, hans Hjertes højeste Glæde (Navnet Isak betyder: "Man ler", og Abraham og Saras Søn fik dette Navn, fordi baade hans Forældre og al Verden maatte le ved hans Fødsel, hine af Glæde — deres Mund maatte fyldes med Latter og deres Tunge med Jubel (Ps. 126, 1) —, denne, fordi det var en saare latterlig Sag, at en hundredaarig Mand og en nittiaarig Kvinde havde faaet en Søn). Abraham skal give Gud Hans Naade- og Undergave tilbage, han skal give Ham Hans Forjettelser tilbage, han skal ofre Ham sin Glæde. Glædens Søn skal for ham blive en Smertens Søn. Latterens Søn en graadens Søn.

Og det Offer, som fordres af Abraham, er et Offer, hvorved han selv skal være virksom, som han selv i egen Person skal bringe. "Tag," heder det, "din Søn — og gaa til Moria Land og ofre ham der til et Brændoffer". Herren lader ikke f. Ex. Isak blive dødsyg og Abraham staa ved hans Leje og, ventende hvert Øjeblik hans Død, hengive, ofre Gud ham i sit Hjerte hva Herren har gjort med mange Forældre, der kun havde eet Barn, een Søn, men han befaler Patriarchen at ofre ham, at slagte sin Søn med egen Haand. Hvorfor dette? Fordi hans Offer kun derved ikke alene i Formen ret skarpt og klart viste sig at være et Offer, men ogsaa virkelig først blev til et ret og fuldkomment Offer. Til et ret og fuldkomment Offer hører nemlig det med, at ikke blot en anden er virksom, og man selv lider, men at man selv i egen Person er virksom og handler. Naar Abraham selv skulde ofre Isak, maatte ogsaa alt Haab om, at hans Søn ikke vilde dø, fra først af være borte. Gud havde befalet ham at ofre Ham Isak, og saa maatte han gjøre dette, og saa var Isak saa godt som allerede død for ham.

Og endnu en anden Omstændighed maa fremhæves ved det Offer, Herren forlangte af Abraham. Isak var paa den Tid, da Abraham skulde ofre ham, ikke mere noget Barn, om vi end ikke kunne angive med Bestemthed, hvor gammel han dengang var, da Moses ikke har sagt os det. Efter det enogtyvende Capitels Slutningsvers: "Og Abraham boede som fremmed i Philisternes Land en lang Tid" maa der have ligget et længere Tidsrum imellem Isaks Fødsel og Abrahams Prøvelse og efter vort Capitels sjette Vers var Isak ved denne saa gammel, at han kunde bære Veden til Brærdofferet. Ogsaa hans Spørgsmaal i V. 7: "Se, her er Ilden og Veden, men hvor er Lammet til Brændoffer?" tilkjendegiver, at han dengang ikke mere kan have været noget Barn. Da han paa den anden Side dog i V. 12 kaldes en Dreng, saa tager vi vel neppe Fejl, naar vi udtaler den Formodning, at han dengang var omtrent tolv Aar gammel. Herren fordrede altsaa ikke straks Isaks Oftring af Abraham, kort efter hans Fødsel, men paa en Tid, da han allerede var en halvvoksen Dreng. Han gjorde ikke hint, thi det havde været grusomt, og Gud, Kjærligheden, er ikke grusom, saa tunge end oftere hans Fordringer kan være. Den paa Isaks Fødsel nærmest følgende Tid var heller ikke hverken bestemt for eller skikket til en Forsøgelse, som den i vort Afsnit. Thi denne Tid var den, hvori Abraham skulde glæde sig i Forjettelsessønnens Fødsel og Besiddelse, Latterens Tid, saa at sige, og det kan være et Spørgsmaal, om Forsøgelsen i hin Tid ikke havde været for tung for Patriarchen, som jo dengang først nylig, efter lang, prøvelsesfuld Venten havde faaet Isak. Nej, Gud lod Abraham i længere Tid have Ro og glæde sig i sin Isak. Men, naar nu Forsøgelsen derved, at den indtraadte paa en Tid, da Isak allerede var en halvvoksen Dreng, var lettere, saa var den dog paa den anden Side ved den samme Omstændighed igjen tungere. Thi Abraham havde jo nu vænnet sig til Besiddelsen af Isak og levet sig ind i den; han havde ogsaa formedelst hans blide, fromme, liflige Væsen faaet ham saare kjær; der var blevet knyttet et inderligt Sjælebaand mellem Fader og Søn, de var vokset sammen. Faderen betragtede ham, med hvem han nu saa længe havde levet sammen, som en fast, sikker Ejendom, som han ikke mere kunde miste; han havde ingen Anelse om, at dette dog kunde blive Tilfældet, at Gud kunde fordre ham tilbage. Forsøgelsen maatte derfor komme ham som et Lyn fra en klar Himmel.

Hvad Gud fordrer af Abraham, er vistnok saare tungt, men det er dog ikke noget, som Han ikke selv paa den Tid da Han fordrede det af Patriarken, havde besluttet selv at gjøre baade for ham og hele Menneskeslægten. Thi paa den Tid, da Han befalede Abraham at ofre Ham sin Søn, sin eneste, som han elskede, Isak, havde Han selv allerede for længe, længe siden, før Verdens Grundvold blev lagt, fra Evighed af, besluttet at ofre sin Søn,

sin egen Søn, sin enbaarne, som Han elskede, den elskede, den elskelige, sin Isak, Jesus Christus, for Abrahams og hele Verdens Synders Skyld. Han havde dengang allerede bragt dette Offer i sit Hjerte, for senere at bringe det ogsaa i den ydre Virkelighed, ligesom Abraham efter Guds egentlige Vilje kun skulde ofre Isak i sit Hjerte; eller snarere, Han havde dengang allerede virkelig bragt det, thi for Gud gives der jo ingen Tid, intet tidligere eller senere. "Thi saa har Gud elsket Verden," siger selve Offeret, vor Herre Jesus Christus, hos Johannes, "at han har *givet* sin Søn, den Enbaarne, paa det at hver den, som tror paa ham, ikke skal fortabes, men have et evigt Liv" Apostelen Petrus siger: "Vidende, at I — ere forløste — *med Christi dyrebare Blod, som et ustraffeligt og lydeløst Lams*, som vel forud var bestemt, før Verdens Grundvold blev lagt, men blev aabenbaret i disse sidste Tider for Eder" (1Pet. 1, 18—20); i Johannes's Aabenbaring kaldes Guds Søn "Lammet, som blev slagtet" (Aab. 5, 12. sml. 13, 8 og 5, 6), og tales der om Hans, Lammets Blod (Aab. 7, 14. 12, 11) hos Apostelen Paulus heder det: "Han, som ikke sparede *sin egen Søn*, men *gav ham hen* for os alle" (Rom. 8, 32) og: "Han, som blev given hen for vore Overtrædelser" (Rom. 4, 25) og: "ved hvilken (Naade) Han benaadede os i den Elskede" (Eph. 1, 6); og Faderen selv raabte ved sin Søns Daab og ved hans Forklarelse paa Bjerget: "Denne er min Søn, den elskelige, i hvilken jeg har Velbehag" (Math. 3, 17. 17, 5). Alle de Udtryk i vort Capitels andet Vers: "din Søn, din eneste, som du elsker, ofre ham" finder vi i alt væsentligt igjen brugt i det nye Testamente om Guds Søn og om Faderens Hengivelse af ham. Fordringen til Abraham gik altsaa ud fra et Faderhjerte, der vidste, hvad det er at ofre sin Søn, og den er derfor vistnok tung, men ingenlunde grim. Guds Fordring til Abraham havde, uden at Patriarken vidste det, *sin Berettigelse i Christi fremtidige Offer for ham*; hvad Gud fordrerede af ham, var i Grunden kun et Taknemmelighedsoffer for dette Offer; ligesom overhovedet alle de Offere, som Gud kræver af os, ogsaa de tungeste, kun er Taknemmelighedsoffere, saare svage Taknemmelighedsoffere for Guds store Offer.

Men hvorledes kunde nu Gud fordr af Abraham, at han skulde bringe Ham sin Søn til et Brændoffer? Har ikke Gud i Loven udtalt sig paa det strengeste og skarpeste imod de Børneoffere, som blev bragt Afguden Moloch, og betegnet dem som den største Vederstyggelighed? (3Mos. 18, 21. 20, 1—5). Har Han ikke i den blot fordret Dyroffere og derved stiltiende forkastet ethvert Menneskeoffer? — Har da maaske Gud kun fordret af Abraham en Hengivelse, en Oftring af Isak i Hjertet, en indre Oftring, og Patriarken kun misforstaaet Ham, idet han tog Hans Befaling om en ydre. egentlig Oftring, ligesom det ikke havde været Ham, men Moloch, der havde befalet at bringe ham sin Søn til Offer? Man har ment, at det har været saa, men med Uret. Thi havde Gud kun fordret, at Abraham skulde ofre Ham Isak i sit Hjerte, hvorledes kunde Han da have befalet ham at tage Isak, gaa med ham til et Bjerg i Landet Moria og ofre ham der til et Brændoffer? Næsten hvert eneste Ord i Hans Befaling tyder jo paa et ydre, egentligt Offer. Vi finder heller ikke, at Abraham bliver rost for sin Offervillighed og tillige dadlet for sin Gud ærekrænkende Misforstaaelse, men han faar intet andet end Ros, han faar en Ros, hvori end ikke den ringeste, svageste Dadel er indblandet. Hvad han har villet gjøre, bliver erklæret for noget, der stemte aldeles overens med Guds Vilje og var ikkun godt (1Mos. 22, 12. 16. 18) Og paa hvad Maade skulde ogsaa Patriarken have udført Befalingen, ifald det ikke havde været et egentligt Offer, men kun et Offer i Hjertet, Gud havde forlangt af ham, og han havde forstaaet Guds Ord om et saadant indre Offer? Nej, Abraham har forstaaet Gud fuldkommen rigtig og Gud har virkelig fordret af ham, at han i egentlig Forstand, ved en udvortes Oftring skulde ofre Ham sin Søn. — Men, maa vi nu atter spørge, *hvorledes kunde Gud gjøre dette?* Gud vilde i Virkeligheden egentlig kun, at

Abraham skulde være villig til at ofre Ham sin Søn; hvad Han forlangte af ham, var i Virkeligheden kun Offersindet. Dette ser vi klart deraf, at Han i det Øjeblik, da Abraham staar i Begreb med at fuldbyrde den ydre Offerhandling ved at slagte sin Søn, standser ham, saa det ikke kommer dertil, og at et Dyr, en Væder, der ved Hans Foranstaltning baade er kommen i Nærheden af Offerstedet og bleven indviklet med sine Horn i en Busk, saa den ikke kan undfly, og som Patriarken bliver var, kommer til virkelig at blive ofret. Ved begge Dele har Gud tilkjendegivet, at Han overhovedet ikke vil have, at vi skal bringe ham et ydre, egentlig Menneskeoffer, men kun at man skal være villig til at ofre Ham ogsaa det kjæreste man har, om det saa end skal være ens eneste, elskede Søn, i hvem hele ens Fremtidshaab er indesluttet. Han har derved paa en Maade i Gjerning erklæret sig mod Menneskeofferets Vederstyggelighed, længe førend han i Loven forbød at ofre Børn til Moloch. Og ved at han føier det saa, at en Væder kommer til Offerstedet og der holdes fast, saa Abraham kan gribe den, har han tillige antydnet, at det er *Dyrofferet* han vil have af Israel. Men vilde nu Gud, at Abraham skulde være villig til at hengive, at ofre Ham sin Søn, og at han skulde lægge denne sin Villighed for Dagen i Gjerning for at det, som boede i hans Hjerter kunde blive aabenbaret baade for ham og for hele Verden, og for at hans naturlige Kjærlighed til Isak kunde renses, og han selv blive fuldkommet i Troen og lønnet, kronet: saa kunde dette ikke ske, saa var dette ikke at opnaa paa anden Maade, end derved, at Gud befalede ham at bringe Ham Isak i egentlig udvortes Forstand til Offer hvorved Abraham ligetil det øjeblik, da han vilde slagte sin Søn, maatte blive uvidende om, at Gud dog egentlig ikke vilde den ydre Gjerning, idet ellers det hele havde været et tomt Spil. At Abraham ikke stødes ved Guds Fordring, uagtet det er et egentlig, ydre iMenneskeoffer, som Han har forlangt, og ved det Anstød, som Befalingen volder ham, bringes til at benegte eller dog betvivle, at den kommer fra Gud, og til derfor at undslaa sig for at opfylde den, dette har vel sin Grund deri at den kom paa en saadan Maade til ham, at han, den til guddommelige Aabenbaringer vante og i dem erfarne Mand, ikke kunde tvivle paa, at det jo var hans Gud, der havde befalet ham at ofre Ham sin Søn. Da han ved forvist, at det er Guds Røst og Guds Ord, han har hørt, saa ræsonnerer han ikke, men adlyder blindthen.

Der gives kun et eneste egentlig Menneskeoffer, som er blevet bragt medrette, det, som Gud har bragt i Christi velsignede Offer, et Menneskeoffer, som dog ikke havde de egentlige Offeres Form. Men ved dette Menneskeoffer, der ogsaa var et Guds-offer, idet Offeret var Gud og Menneske, var den ofrende og den ofrede fuldkommen enige. Det var ligesaameget et Selvoffer, som et Offer af en anden: thi den ofrende, Offeret kunde sige om sig selv: "Ingen tager mit Liv fra mig, men jeg sætter det til af mig selv" (Joh. 10, 15), og efter Brevet til Ebræerne sagde Han, da Han indtraadte i Verden for at bringe sig selv til Offer for Menneskeslægtens synder, til Gud, Hans Fader: "Slagtoffer og Madoffer vilde Du ikke, men et Legeme beredte Du mig; Brændoffere og Syndoffere har Du ikke Behag i. Da sagde jeg: "Se, jeg kommer — der er skrevet om mig i Bogens Rolle — for at gjøre Gud, din Vilje" (Ebr. 10, 5—7). "Ved denne Vilie," tilføjer Ebræerbrevets Forfatter, "ere vi helliggjorte formedelst Jesu Christi Legemes Ofrelse den ene gang (Ebr. 10, 10). Ogsaa hos Isak fandtes vistnok noget af denne Frivillighed, han var ogsaa med Hensyn til den, ligesom i saa mange andre Henseender, et Forbillede paa Christum, men hvad han havde deraf, var dog kun en svag Skygge af Christi fuldkomne Villighed. Væsentlig var det dog Abrahams Vilje, der ved Isaks Ofring var virksom og bestemmende; Isak var overvejende kun et viljeløst Offer. — Hedningernes Menneskeofre var skrigende Vidnesbyrd baade om forfærdelig Forvildelse og stor Fortvivlelse — de bragtes ogsaa sædvanlig kun under fortvivlede Omstændigheder (se f. Ex. 2Kgb. 3, 27) — og om en dyb Trang til Forsoning med Gud.

Abraham skal ikke bringe Isak til Brændoffer der, hvor han dengang boede i Beerseba (1Mos. 21, 32 ff. 22, 19), men langt borte derfra, et Land, som kaldes Moria: "gaa til Morias Land og ofre ham der". Ofringen maa nemlig holdes skjult for Sara, idet hun, Moderen, ikke havde Kraft nok til at forsøges med Abraham, en Omstændighed, som maatte gjøre Forsøgelsen endnu tungere for denne, end den allerede i sig selv var. Han maatte ganske alene bære paa, hvad der var ham befalet at gjøre, og ganske alene udkjæmpe Kampen. Og naar under denne den Tanke fremstillede sig for ham: "Men om nu Isak bliver i Døden," saa maatte tilligemed den Billedet af den jamrende og fortvivlede Moder træde frem for hans Sjæl, pine ham og forøge Afgjørelsens Vanskelighed for ham.

Det Land, hvorhen Abraham skal gaa, blev i Virkeligheden af Gud ikke betegnet for Patriarchen med det Navn, som det har i vort Capitels andet Vers: Morias Land, men med et andet Navn, som Moses ikke har meddelt os; thi Navnet Moria, d.v.s. *det, som Herren har ladet se, det af Ham aabenbarede. Herrens Aabenbaring*, fik det først af det, som tildrog sig der just den gang, da Abraham der stod i Begreb med at ofre sin Søn, nemlig at Herrens Engel lod sig se, aabenbarede sig for Abraham, standsede ham i hans Gjerning, førte ham det Offer, som han virkelig skulde ofre, Væderen, imøde og holdt det fast og ved alt dette saa til ham, drog Omsorg for ham (1Mos. 22, 11—14). Naar Moses allerede i vort Capitels andet Vers betegner det Land, hvor Abraham skulde ofre Isak, med Navnet Morias Land, saa foregriber han derved den følgende Historie (Paa en lignende Maade har han i 1Mos. 12, 8 foregrebet, hvad han senere vilde fortælle. idet han paa det anførte Sted siger, at Abraham brød op fra Sichem. "til Bjerget østenfor Bethel og opslug sit Telt med Bethel i Vest og Ai i øst, medens dog det Sted, som i disse Ord kaldes "Bethel" dengang hedte Lus og først senere af Jakob fik hint Navn, s. 1Mos. 28, 19). — Morias Land var forøvrigt, som vi erfarer af de Ord i 2Krøn. 3, 1: "Og Salomo begyndte at bygge Herrens Hus i Jerusalem paa *Morias* Bjerg. paa hvilket Han havde aabenbaret sig for David, hans Fader," den Egn, hvor det Bjerg laa, paa hvilket senere det salomoniske Tempel blev bygget, altsaa Jerusalem og dets Omegn. Denne Egn bliver i de Ord: "paa et af de Bjerge, som jeg vil vise dig", med rette betegnet som et Bjergland, thi Jerusalem laa paa (fire) Bjerge og var trindtomkring omgivet af Bjerge (S. Ps. 87, 1. 133, 3. 125, 2). — Moses fører os i vort Capitel anden Gang til Jerusalem og dets Omegn, og den Begivenhed, hvorved han her gjør det, er ikke mindre betydningsfuld, end den, hvorved han første Gang førte os didhen. Abrahams Møde med Melchizedek (1Mos. 14, 17 ff). At Abraham just paa Jerusalems Grund skulde ofre Isak, havde Aarsager, hvoraf den ene angik den daværende, den anden den tilkommende Tid. Jerusalem og dens Omegn var paa den Tid Isak skulde ofres der ved Melchizedeks Regjering blevet et Land, hvor den sande Guds Dyrkelse blomstrede, og, for at bruge Psalmistens Ord, "Retfærdighed og Fred kyssede hinanden. (Ps. 85. 11), et helligt Land, og derfor fortrinlig skikket til at være Skueplads for en Handling, som Isaks Ofring. Men den samme Egn og særlig Morias Bjerg var ogsaa det Sted, hvor Gud engang i Fremtiden vilde opslaa sin Bolig midt i Israel, og Pagtesfolket skulde bringe Ham sine Offere, og hvor i en endnu fjernere Fremtid det store Offer, det Offer over alle Offere skulde blive bragt, som i Isaks Ofring og i de gammeltestamentlige Dyroffere kun havde sine profetiske Skyggebilleder, Christi Offer. Det sømmede sig, at dette Abrahams Offer blev bragt paa det Sted, som engang skulde blive Israels Offersted, og endun mere sømmede det sig, at det forbilledlige Offer blev bragt der, hvor engang det sande Offer skulde blive bragt. Jerusalem var overhovedet at Gud udseet, ligesom til Præstested — der færdedes i Fortiden Præstekongen Melchizedek, der færdedes senere de aronitiske Præster, der færdedes tilsidst den sande Præstekonge og Ypperstepræst, Jesus, paa hvem baade

Melchizedek og de aronitiske Præster kun var svage Forbilleder — saaledes ogsaa til Offersted, som jo da Præstedømme og Offer ikke kunne skilles. Ved Isaks Ofring blev det allerede ved Melchizedeks Virksomhed viede Sted endnu mere helliget.

Men, medens paa den ene Side Abraham skulde ofre Isak i Jerusalems Egn fordi Jerusalem senere skulde blive Israels Offersted, saa blev paa den anden Side Jerusalem just derfor udvalgt til det Sted, hvor Herren vilde bo, og Israel skulde dyrke ham med Offere fordi det var der Sted, hvor engang i Fortiden Abraham havde bragt ham Isak til Offer, havde haft den store Aabenbaring og havde ofret Væderen, Forbilledet paa alle Israels Dyreoffere.

Abraham skal ofre Herren Isak til et Brændoffer ("ofre ham der til et Brændoffer"). Det Ord i Grundtexten. som i vor Bibeloversættelse er gjengivet ved "Brændoffer, bemærker egentlig "det opstigende", d.v.s. det i Ild og i Røg til Himmelen, Guds Bolig, eller til Gud i Himmelen opstigende Offer, og den Art Offer, som betegnes med dette Navn eller med Navnet Brændoffer, kaldes ogsaa "helt Offer" (5Mos. 33, 10. Ps. 51, 21), d.v.s. det Offer, hvorved ikke, som ved de øvrige blodige Offere, kun enkelte Dele af Dyret, men hele Dyret blev opbrændt, det fuldstændige og fuldkomne Offer (3 Mos. 1, 6 ff.). Dette Offer var et Sindbillede paa den ofrendes fuldkomne Hengivelse af sit hele Menneske med Legeme og Sjæl til den levende Gud i Himmelen som til den, der i fri Kjærlighed og Naade har givet ham alt, hvad han er og har, Livet og alle timelige og aandelige Goder. Og har nogensinde et Offer. som Gud har krævet af et Menneske, været et Brændoffer, saa var det Offer et saadant, som Gud krævede af Abraham, idet Han forlangte af ham, at han skulde ofre Ham sin Søn, den eneste, hvem han elskede, Isak. I ham maatte Patriarken ofre Gud sig selv, helt og holdent, ganske og aldeles.

Del 2
